

Clinton Rossiter: THE AMERICAN PRESIDENCY. New York, Harcourt, Brace and Co., 1956, 176 pp.

Уставни прописи о положају и власти Претседника Сједињених Америчких Држава гласе и данас као и пре 170 година, али је историја од Вашингтона до данас те старе оквире испунила новом садржином. Назив претседнички систем последњих деценија верније но некад изражава стварност. У време америчке револуције није се помишљало да се у новој државној заједници прво место да извршној власти. Дотадашње енглеске колоније ступајући у савез нису желеле јаку средишњу власт уопште, нарочито не јаку управну власт, према којој је владало неповерење засновано на лошем искуству с монархијом и на слободарским теоријама филозофа-просветитеља. Такву власт нису захтевали ни општи спољни и унутарњи услови: заштићена океаном млада држава се осећала безбедна, а унутра су широки видичи још неиспитаног континента призивали слободна прегнућа, неспутана уплитањем државне власти, поготову не средишне. Временом су оба ова чиниоца слабила, а упоредо с тим и са изменом осталих услова, јачала је средишна власт, и у оквиру њеном Претседникова.

Година претседничких избора послужила је и овог пута као повод објављивању многих расправа у којима се изнова процењује значај овог уставног чиниоца у америчком државном животу. Проф. Клинтон Роситер, писац више књига из америчког уставног права и политичке социологије, описује у овој последњој пораст Претседникове улоге наспрам других политичких органа.

Основна је промена у односу Претседника и Конгреса. Тешње су његове везе са законодавним домовима и далекосежнији утицај на на њихов рад. Прошло је време кад се Претседник задовољавао да Конгресу препоручи само општи смер којим би ваљало ићи, и да потом, пошто неко време отседи скрштених руку, стави (или одрекне) свој потпис на дело у коме није учествовао и које је можда далеко од његове замисли. Сада су његове препоруке прави законски нацрти. Он их будно прати на путу кроз један и други дом, и свим допуштеним средствима утиче како би од Конгреса добио оно што тражи. У том односу са законодавним телом Претседникова улога јако се приближила улози парламентарног шефа владе, а начело поделе власти је коначно пало у заборав. Овакав развој не почива ни на каквим новим правним текстовима; промена не извире ни из Устава ни нових институција, већ из нових потреба и схватања који су створили другачију политичку климу. Земља сад очекује од Претседника да има одређен програм и да упорно ради на његовом спровођењу кроз законе. Претседнику ће се данас више замерити ако сам ништа не предузима и чека све од Конгреса, него ли ако покушава да своју вољу наметне врховној земаљској власти, Конгресу. Народ тражи вођство и очекује га од њега. Друштво је прихватило идеју да влада мора бити предузимљива, реформистичка, да се не сме ограничити на улогу чувара постојећег реда ствари. Тражи се такозвана позитивна држава а ова захтева јаку управну власт.

Из конкретних, стварних потреба развила се последњих година и велика улога Претседникова у очувању друштвеног мира. Он је овлашћен да примени војне мере у случају штрајкова при којима дође до насиља и нерета. Овлашћен је да на све начине отклања сметње у производњи у доба рата или непосредно пре или после рата. Овлашћен је да се умеша у спорове који доводе у опасност државно благостање и безбедност. Претседник је постао најважнији чинилац у радним споровима.

Политички успон Претседников ишао је упоредо са развијањем нових средстава за његов додир са јавношћу, помоћу којих је он могао јаче да утиче на јавно мњење земље и у исти мах да се о томе мњење верније обавештава. Тако је, например, напредак модерне физике имао и непосредног политичког дејства: не може се још тачно оценити колико је снаге прешло са Конгреса на Претседника само зато што је њему лакше него посланицима и сенаторима да преко радија и телевизије непосредно општи са народом. А упадљиво је порастао значај Претседников откако се његова конференција за штампу претворила у његову редовну дужност. Усталивши се почев од Рузвелтовог ступања на дужност, ово средство присне везе између Претседника и човека са улице толико је већ ухватило корена, да је тешко замислити носиоца управне власти који би пренио са тим обичајем.

Око Претседника је постепено образована и сложена управна машинерија, услед које се тај један човек преобразио у установу. Ту је Управа Беле куће, Веће националне безбедности, Веће привредних саветника, Управа за одбранбену мобилизацију, Буџетска управа — гране Претседниковог Извршног уреда који је образован 1939 и данас броји преко 1.200 службеника. Као код сваке установе, и овде се механизам, испрва покретан вољом једног човека, доцније добрим делом сам од себе креће, омогућујући шефу управне власти да савлада несавладљиве задатке које му позитивна држава товари на плећа.

У уставном као и другом друштвеном развоју несигурно је предвиђати смерове кретања: запажене тенденције могу бити површне или краткотрајне. И у савременом добу било је посматрача који су о америчкој влади писали и као о владавини Конгреса, других као о владавини судија, трећих као о владавини јавног мњења. А онда, личност Претседника увек је давала своје обележје функцији, а слаба и јака извршна власт често се поклапала са временима мирним и временима криза. Али и кад се сви ти чиниоци узму у обзир не може се порећи да се у америчком уставном развоју запажа све јача улога, власт и углед Претседника.

В. М. Грол.

Dr. Friedrich Hans-Peter: DIE WIEDEREINFÜHRUNG DES STOCKWERKS-EIGENTUMS IN DER SCHWEIZ. Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1956, 261 S.

Проблем увођења етажне својине после Другог светског рата постао је актуелан и у земљама које у својим правним системима нису допуштале овај институт, полазећи од основне концепције римског права: *superficies solo cedit*. Ратна разарања и станбена криза као последица ових разарања натерале су законодавце да напусте свој првобитни став о недопуштености својине на реалним деловима зграда. У циљу стимулације станбене изградње и бржег решења насталих станбених проблема, многе земље доносе прописе који ће задовољити потребе човека да бар оствари право на сопствени стан ако већ није у могућности да сам себи подигне сопствену кућу. Покрет за увођењем етажне својине добио је велики број присталица и у Швајцарској чији Грађански законик није признавао установу етажне својине. Међутим, економски захтеви који говоре у прилог ове форме својине, чињеница да је етажна својина била позната и раширена у појединим кантонима Швајцарске пре доношења швајцарског законика и да се фактички одржала и до данас, наметнуле